

kelijk deelnamen aan de Guldensporenslag in 1302, bracht de nasleep van deze Vlaamse overwinning grote gevolgen met zich mee voor de ambachten te Gent. Direct na het strijdgewoel op de Groeningekouter werden de zogenaamde 'Leliaards', de fransgezinden tijdelijk uit Gent verdreven. Hoewel de meeste elitefamilies na enige tijd terug in het zadel werden gelicht, waren ze hun monopoliepositie kwijt. De ambachtsslieden zouden vanaf nu niet meer uit de schepenbanken weg te denken zijn.

De stad consolideert haar macht

Belangrijk voor ons verhaal is dat door de conflicten rond 1302 de ambachten hun politieke en maatschappelijke doorbraak realiseerden, waarbij zij zich organiseerden en officieel erkend werden. In de 14^e eeuw telde de Arteveldestad meer dan 50 ambachtsgilden of neringen. De volders en wevers waren hierbij de sterkste beroepsgroepen onder invloed van de internationale lakenhandel. Belangrijk is dat de ambachten ook het grootste deel van de krijgsliden leverden van het aanzienlijke Gentse gemeenteleger. Een stedelijke militia waar de vorst in zijn ambities tot machtsuitbreiding maar beter rekening mee kon houden.

In de nasleep van het 'wonderjaar' 1302 en de aanhoudende conflicten van de eerste helft van de 14^e eeuw, werd een stedelijk sociaal patroon geconsolideerd waarbij er een driedeling bestond die tot 1540 de basis zou vormen voor de stedelijke autonomie. In dit systeem, waarbij de ambachten de centrale schakel vormden, bestond het stadsbestuur uit de poorterie (leden van het oude patriciaat), leden van de 53 kleine neringen (waaronder de huidenvetters) en tenslotte leden van de machtige textielambachten rond de wevers. Deze laatste waren in 1349 als sterkste partij in hun tweestrijd met de volders naar voren gekomen. Dat de ambachten (kleine neringen en weverij) over de twee schepenbanken maar liefst 20 van de 26 schepenambten bekleedden, toont aan waar het gewicht lag. Vanaf ca. 1369 werd de volledige stedelijke samenleving in Gent in alle geledingen, in de schepenbanken, maar ook in de ambtenarij en de Brede Raad, verankerd met dit regime van de drie leden.

Het machtiger worden van de ambachten en de groeiende stedelijke autonomie brachten een aantal tendensen teweeg gedurende de 14de eeuw. Eerst en vooral waren er de conflicten tussen de ambachten onderling, vooral tussen wevers en volders. Zo werd de eens zo machtige en ambitieuze figuur Jacob van Artevelde het slachtoffer van de rivaliteit tussen

de neringen en werd op 17 juli 1345 om het leven gebracht. Verder was er, naarmate de stedelijke autonomie groeide, een steeds grotere afkeer tegen het grafelijk gezag. Summum hiervan was de zogenaamde Gentse Oorlog. In 1379 keerde Gent zich tegen de graaf van Vlaanderen, Filips van Artevelde (zoon van), werd als leider van de beweging aangesteld. Waar hij in mei 1382 met de Slag bij het Beverhoutsveld een overtuigende overwinning behaalde tegen een coalitie van de graaf en een leger Bruggeelingen, liep hij in november van dat jaar tegen een zware nederlaag aan. Tijdens deze Slag bij West-Rozebeke zou Fillips ook het leven laten. Uiteindelijk waren beide partijen na een slopende periode van conflicten oorlogsmoe en geraakten hun middelen uitgeput. De vrede van Doornik uit 1385 tussen de stedelingen en Filips de Stoute, de eerste Bourgondische hertog, was dan ook grotendeels een compromis waarbij geen van de twee partijen een uitgesproken overwinning behaalde.

De groeiende macht van de steden met Gent als koploper werd ook uitgestraald tot buiten de stadsmuren. De volksvertegenwoordiging binnen het graafschap Vlaanderen was bijvoorbeeld het exclusieve domein van de zogenaamde 'Vier Leden van Vlaanderen'. De drie grootste steden van Vlaanderen: Gent, Ieper, Brugge deelden in 1343 Vlaanderen op in drie 'kwartieren' en brachten elk een stuk onder hun controle. Deze drie steden, aangevuld met het Brugse Vrije als vierde lid, maakten vanaf nu de facto de dienst uit in Vlaanderen op gebied van jurisdictie, militaire organisatie en fiscaliteit. De impressionante politieke vertegenwoordiging die ze zo verwierven zouden ze vervolgens gedurende enkele eeuwen weten te behouden.

De machtsbalans slaat door

Eind 14de en begin 15de eeuw was er een relatief evenwicht tussen Gent en de eerste Bourgondische hertogen. Het vervolg van de 15de eeuw typeerde zich echter als een steeds woeliger wordende strijd tussen het Vlaamse stedelijke particularisme en de staatsvorming van het Bourgondische hof. Naarmate de Bourgondische hertogen hun macht wilden uitbreiden, moesten de grote Vlaamse steden immers aan zelfbestuur inboeten. Het gevolg was een aanhoudende confrontatie met wisselende successen.

Enkele belangrijke mijlpalen in deze strijd waren de gebeurtenissen in het jaar 1453, wanneer Filips de Goede na de nederlaag van Gent in de slag bij Gavere de bestuursautonomie van de stad kon bek-

notten. Zijn opvolger Karel de Stoute zette deze lijn verder en schafte het regime van de drie leden af. De stedelijke autonomie haalde dan weer haar slag binnen door het Groot Privilegie af te dwingen van Maria van Bourgondië in 1477, in de troebele periode nadat haar vader onverwacht het leven liet bij Nancy. De Vrede van Cadzand in 1492 onder haar man Maximiliaan van Oostenrijk betekende dan weer een overwinning van het centralisme tegenover het particularisme.

Het neerslaan van de Gentse Opstand in 1540 door Karel V was het summum van deze strijd en liet de machtsbalans doorslaan in het voordeel van de vorst. Door de Karolijnse Concessie werd de impact van de drie leden in het stadsbestuur afgeschaft en verloor Gent dus haar zelfbestuur. De invloed en de politieke rol van de ambachtsgilden werd tenietgedaan. Ook werd het grootste deel van hun archieven vernietigd en werden hun vergaderlokalen aangeslagen. De eens zo zelfstandige stad werd voortaan onder de duim gehouden.